

fogatta el az erdélyi tanács urakat, annak az ablakából nézte rokonai, ministerei vérpadra hurczoltatását.

A politikai martirok vére ott omlott ki, hol most a Mátyás-szobor áll; szent hely az melyet, hazaszerető honfiak vére avatott fel azzá három századdal ezelőtt.

Ott emelkednek még az Erdély történelmében nagynevű családok palotái: a Bánffy Dénes által kezdett s Bánffy György (II.) gubernator által ujonnan építtetett palota, a gr. Telekiek palotája, melynek utolsó nagynevű lakója a történetfró Teleki Domokos volt. A városháza, a Rhédey-, Jósika-, gróf Wass-paloták zárják be a négyszöget, melyhez a Wesselényi-, Kossuth-, Deák-, Unio- és Jókai-utcák torkollanak.

Lehet-e ennél szebb történeti környezet Mátyás király-szobra számára?!

A régi bástyák leomlottak a régi kincses Kolozsvár körül (csak a Bethlen-bástya maradt hirmondóul); új kincsek, szellemi kincsek tárházai épülnek újabban Mátyás városában: a Ferencz József-egyetem nagyszabású épületei.

Mátyás király szellemében történik ez is, mert tudjuk, hogy a nagy egyetem-építő, könyvtár-alapító király saját szavai szerint „szabad idejét folytonos háborui közt sem gyönyör és enyhülés nélkül szentelte a tudománynak.”

Kolozsvárt most, a Mátyás-szobor létesítése által teljesedett be a nagy király óhaja, (melyet 1469-iki kiváltság levelében fejezett ki), hogy szülővárosát hírnévben, tisztességben és becsületben növekedni s méltó érdemeiért megjutalmazva óhajtja látni.”

Szebb jutalmat, mint a nagy király szobrát, nem kaphatott volna a kegyelet és hűség jutalmául.

Dr. Szádeczky Lajos.

Mátyás király emléke ünneplése.

Mátyás király lovasszobra leleplezéséről e helyen is meg kell emlékeznünk, mint nagy történeti jelentőségű országos ünnepélyről, melyet a vele kapcsolatosan rendezett egyéb ünnepélyek, közművelődési intézetek felavatása, hazánk culturtörténetében maradandó emlékeztetővé avattak.

Az ünnepélyek sorozatát az *Erdélyi Irodalmi-Társaság díszgyűlése* nyitotta meg okt. 11 én az új unitárius collegium nagytermében, a melyen *Szamosi János* elnöki megnyitójával, *Felszeghy Dezső* ódával (szavalta Tompa Kálmán), *Bartha Miklós* emlékebeszéddel, *Szabolcska Mihály* verssel (felolvasta Csengeri János titkár), *Jókai*

Mór a Mátyás-emléktábla leleplezésére írt ódájával (szavalta Jankó Abigél) s a jelen lévő ünnepelt költő-fejedelem *Jókai Mór* beszéddel magasztá Mátyás király emlékeztét.

A szobor leleplezése okt. 12-én lelkes nemzeti ünnepély volt. A királyt *József Agost* főherceg képviselte, jelen volt a kormány csaknem teljes számmal, *Szél Kálmán* miniszterelnök vezetésével, a főrendiház *Csáki Albin* gr. elnök, s a képviselőház *Apponyi Albert* gr. elnök vezetése mellett. Ott volt a horvát bán, a vármegyék, városok, tudományos és közmívelődési intézetek képviselői s a kolozsvári Mátyás király teret, a házak erkélyeit, ablakait sőt a háztetőket közel annyi ember szállotta meg, a mennyi 1458-ban Mátyást királylyá választotta.

Fadrusz remek művéről midőn lehullott a lepel, *József Ágost* főherceg a közvélemény érzését tolmácsolta szavaival, hogy „ilyen szép szobrot még nem láttam.“ Nem egy, de öt szobrot kapott egyszerre a nemzet, mert a nagy királyt ábrázoló főalak mellett a nemzetet jelképező mellékalakok mindegyike magában is egy-egy műremek. A közönség kereste is mindjárt, hogy kiket ábrázolnak. A díszlakomán a Fadruszt felköszöntő szónok (*Szádeczky Lajos*) a művész intenciójának tett eleget, midőn megnevezte őket: *Magyar Balázs* az ősz hadvezér, *Kinizsi Pál* a törökverő, *Szapolyai István* nádor, Ausztria kormányzója s *Báthory István* erdélyi vajda személyében.

A szobor leleplezése után a Mátyás király születési házába az Erdélyi Kárpát-Egyet által berendezett *néprajzi múzeumot* nyitotta meg a királyt képviselő főherceg.

A néprajzi múzeum létesítésén évek óta fáradozott az E. K. E. néprajzi bizottsága (gr. *Kuun Géza* tiszt. elnök, *Szádeczky Lajos* elnök, *Márki Sándor* alelnök, *Hermann Antal* előadó s a tagok buzgólkodása mellett) s az egybegyűjtött anyagot kiegészítette és szakszerűen rendezte dr. *Jankó János* a bp. néprajzi múzeum igazgatója, segédjével *Stripszky* Hiadorral, s Jankó halála után bevégezte dr. *Seemayer* Vilibáld. A közönséget kellemesen lepte meg a múzeum gazdagsága és eredeti sajátos jellege.

Az ünnepélyek sorozatában d. u. a *szépművészeti kiállítás* megnyitása következett. Ebben a kolozsvári és erdélyi festők mutatták be művészetük legújabb termékeit, bebizonyítván, hogy a renaissance királyának szülővárosában a művészet is fejlődik és kezd virágozni.

Másnap, okt. 13-án a *Ferencz József* m. k. tud.-egyetem új

épületeinek felavatása sorakozott az ünnepélyekhez. Dr. Schilling Lajos ez idei rector elmondván az egyetem rövid történetét, dr. *Wlassics Gyula* közoktatásügyi m. k. minister emelkedett szellemű beszédben avatta fel az új főépületet. József főherczeg szép levélben fejezte ki sajnálkozását, hogy betegsége miatt nem avathatja föl személyesen az egyetemet. Levelét méltó e helyen is megörökítenünk :

Nagyságos Rector uram!

Legbensőbb örömmre szolgált azon legmagasabb kitüntetés, melylyel ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebb uram és királyom megbizni kegyeskedett, hogy őtet a Kolozsváron tartandó Mátyás-szobor leleplezése alkalmával s az avval összekötött ünnepélyeknél képviseljem; és fokozódott ezen örömem, hogy ez alkalommal a magyar királyi Ferencz József tudományegyetem új épületét felavathatom, az avval kapcsolatos klinikákat megszemlélhetem és a magyar tudományegyetem — melynek tiszteletbeli tagjának büszkén vallhatom magamat — tanári karát üdvözölhetem.

Fájdalom, hogy ez örömömnök véget vetett orvosom határozata, a ki tekintve elterjedt magasfokú tüdőhurutomat, azon véleményének adott kifejezést, hogy az — ahoz való hajlandóságom mellett — könnyen gyuladásba mehet az ilyen út alkalmával. De azért, habár ezen fényes országos ünnepen nem is vehetek most részt, még sem mondok le véglegesen a Ferencz József egyetem megtekintéséről. Tavaszai szemleutam alkalmával Kolozsvárnak szentelek annyi időt, hogy kartársaimat meglátogatva, részletesen megnézhessem áldásteljes működésüket, az új díszes épületekben.

Addig is fogadják legőszintébb ragaszkodásom kifejezését, melylyel váltig maradok

Alesuthon, 1902. okt. 14.

legbensőbb tisztelőjük :
Dr. József főherczeg.

Az ünnepélyek sorrendjét az új igazságügyi palata felavatása végezte be, mely méltóan sorakozott „Mátyás as igazságos“ ünnepeléséhez. *Fekete Gábor* kir. táblai elnök megnyitó beszéde után *Plósz Sándor* (volt kolozsvári egyet. tanár) igazságügyminister avatta fel az igazság szolgáltatás székhelyéül rendelt palotát.

Mátyás király emléke ünnepése méltó volt a nagy királyhoz és a magyar nemzetéhez. A szobor a mult dicsőségét hirdeti, az új közművelődési alkotások a jelennek és jövőnek szólnak. Fényesen tanúsítják ezek, hogy ez a nemzet nemcsak a múltban, a harczai dicsőségben volt nagy és erős, de van benne erő jelenben is s a közművelődés békés műveivel akarja visszavívni a haza egykori nagyságá, erejét és dicsőségét.